

САДРЖАЈ

- 1. УВОД**
  - 1.1. Основне карактеристике и вредности природног добра „ПИОНИРСКИ ПАРК“, споменика природе**
  - 1.2. Полазне основе за планирање заштите и развоја природног добра „ПИОНИРСКИ ПАРК“**
- 2. ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ СПОМЕНИКА ПРИРОДЕ „ПИОНИРСКИ ПАРК“**
- 3. ИДЕНТИФИКАЦИЈА РИЗИКА И ФАКТОРА УГРОЖАВАЊА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА**
- 4. ДУГОРОЧНИ ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА, УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА СПОМЕНИКА ПРИРОДЕ „ПИОНИРСКИ ПАРК“**
- 5. ПРИОРИТЕТНЕ АКТИВНОСТИ И МЕРЕ НА ЗАШТИТИ, ОДРЖАВАЊУ, ПРАЋЕЊУ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊУ „ПИОНИРСКОГ ПАРКА“**
  - 5.1. Обележавање природног добра**
  - 5.2. Израда аката предузећа**
  - 5.3. Организовање чуварске службе**
  - 5.4. Израда Плана управљања**
  - 5.5. Заштита и одржавање споменика природе „Пионирски парк“**
  - 5.6. Праћење стања и унапређење споменика природе „Пионирски парк“**
- 6. ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА**
- 7. АКТИВНОСТИ НА ПРОМОЦИЈИ ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА**
- 8. ДИНАМИКА И СУБЈЕКТИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПЛАНА УПРАВЉАЊА „ПИОНИРСКИ ПАРК“, СПОМЕНИК ПРИРОДЕ**
- 9. ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА И МАТЕРИЈАЛНЕ ПРЕТПОСТАВКЕ ЗА ИЗВРШАВАЊЕ ПОВЕРЕНИХ ПОСЛОВА УПРАВЉАЊА ЗАШТИЋЕНИМ ПОДРУЧЈЕМ**

1. УВОД

Својим положајем Пионирски парк доминира простором централне зоне Београда и саставни је део најрепрезентативнијег дела града. Скупштина града Београда на седници одржаној 24. 12. 2007. године донела је Решење о стављању под заштиту природног добра „Пионирски парк“, број 501-679/07-С, а на основу извршене валоризације и дефинисаног предлога Завода за заштиту природе Србије.

Пионирски парк, споменик природе ставља се под заштиту ради очувања просторно-амбијенталних, културно-историјских, ботаничких и биосколошких карактеристика и очувања репрезентативног идентитета градског центра као и одржавања и унапређења стања биолошких, естетских и туристичких вредности Београда. Заштићено природно добро „Пионирски парк“ се налази на територији административног подручја града Београда, градска општина Стари град, у својини Републике Србије. Укупна површина заштићеног природног добра износи 3ha 60a 13m².

Заштићено природно добро категорише се као значајно природно добро, природно добро III категорије. У Парку се одређује режим заштите III степена са установљеним општим и посебним мерама заштите и коришћења, као и мере и активности које треба спровести ради очувања и унапређивања вредности добра, уз прибављање услова организација за заштиту природе и заштиту споменика културе.

У концепцијском смислу Пионирски парк има јасно диференциране три подцелине, од којих је највећа пејзажно уређена са примерцима дрвенастих врста лишћара и четинара, као и декоративног шибља. У остале две подцелине преовлађују цветни орнаменти. Његов положај, биљни садржај, концепција ликовне вредности, садржај скулптура и других споменичких елемената, окружен са свих страна споменицима културе представља јединствен простор у најужем центру града. Особености Пионирског парка су садржане у историјском настанку, у значају који је имао у историји српског народа, у знаменитости историјских личности које су га формирале, користиле и оставиле новим генерацијама са једне стране, а са друге стране у чињеници да је он један од првих паркова Београда.

Решењем Скупштине града Београда о заштити, утврђено је да функцију управљања извршава Јавно комунално предузеће „Зеленило Београд“. У обављању послова заштите и развоја споменика природе ЈКП „Зеленило Београд“ има обавезу да:

- чува и одржава природно добро у складу са прописаним мерама заштите,
- у случају настанка промена које могу угрозити заштићено природно добро обавести надлежне институције,
- обележи природно добро у складу са важећим правилником,
- постави информативне табле ради обавештавања и презентације заштићеног природног добра као и едукације посетилаца,
- постави табле са дефинисаним правилима понашања посетилаца, обавезама и ограничењима у погледу коришћења,

- донесе План управљања заштићеног природног добра.

Будуће активности на спровођењу заштите и унапређења заштићеног природног добра треба у основи да садрже интегративни приступ заштити природног и културно-историјског наслеђа. То је основни услов за спровођење Плана управљања заштићеног подручја „Пионирски парк“, споменика природе.

1.1. Основне карактеристике и вредности заштићеног природног добра „ПИОНИРСКИ ПАРК“, споменика природе

Пионирски парк се налази у центру Београда, у најужој зони репрезентативног дела града. Парк са околином заузима важно место урбаног ткива Београда и заједно са околним здањима представља културно-историјско наслеђе које сведочи о развоју града и државе као и догађајима који су се одигравали на том простору током прошлих векова. Окружен је зградама Скупштине града (Стари двор), Зградом председника Републике Србије (Нови двор) и зградом Дома народне скупштине (Савезна скупштина), који су проглашени споменицима културе. Пионирски парк, као градски парк, по пореклу је резиденцијални тип парка који је настао преуређивањем некадашње Дворске баште. Са североисточне стране Споменик природе је ограничен Булеваром краља Александра, са југоисточне Улицом кнеза Милоша, Улицом краља Милана са југозападне стране и са северозападне стране улицом Драгослава Јовановића. По административно-територијалној подели Пионирски парк припада граду Београду, општини Стари град, КО Стари град, к.п.бр. 3009.

Површина парцеле на којој се налази Пионирски парк износи 3ha 60a 13m². Простор Парка чине три просторно различите подцелине: прва која је решена у пејзажном стилу и представља највећи и најквалитетнији део Парка са највише дендролошког растиња, друга је цветни партер без високог растиња испред Скупштине града и трећа према Улици краља Милана са фонтаном, цветним партером и два бочна дела према зградама дворова са нешто појединачних високих четинара и лишћара. Пре доношења Решења о заштити целог Парка, на његовој површини су била заштићена појединачана стабала, споменици природе ботаничког карактера, чија решења о заштити су укинута доношењем новог решења које штити све што се на површини Парка налази. Део Парка третиран је по основу Закона о културним добрима као заштићена околина непокретних културних добара од стране Завода за заштиту споменика културе града Београда.

Простор данашњег Пионирског парка је простор некадашње Дворске баште настале у време градње Старог (1882-1884. год.), а касније и Новог двора (1911-1922. год). У време Аустројске окупације Београда (1717-1739. год.), простор на коме се налази Парк, заједно са Теразијама представљао је пусто и мочварно земљиште обрасло шеваром. Држава је 1842. године купила конак заједно са баштом за двор новог кнеза Србије Александра Карађорђевића, када је у току реновирања двора око баште подигнут високи камени зид. Власт у Србији 1858. године преузима династија Обреновић, али је тек Милан Обреновић почео да се брине за изглед и стање ове баште. Претпоставља се да су прве засађене егзоте пореклом из ботаничке баште „Јевремовац“, а појава егзота у Парку је

План управљања заштићеним подручјем „Пионирски парк“, 2023-2027

уједно и појава првих примерака егзота у београдским парковима (*Ginkgo biloba L*, *Paulownia imperialis S. et Z*, *Catalpa bignonioides Walt.*). Парк по концепцији има одлике енглеског парка слободног стила. Неки примерци који данас постоје у Парку, потичу из прве половине XX века. Године 1928. у Дворској башти (на углу Улице кнеза Милоша и Булевару краља Александра), подигнут је објекат у виду осматрачнице, за кога се претпоставља да је донет са Солунског фронта и служио је престолонаследнику Александру, Војводи Мишићу и члановима Врховног штаба за посматрање пробоја кроз бугарске и аустроугарске снаге. Саграђена је од слободно насланог камена, а 1988. године испод ње је постављен подзид од тесаника на коме је шеснаест бронзаних рељефних портрета са ликовима француских и српских војсковођа. Педесетих година XX века овај парк је преуређен у јавни градски парк. На месту где је раније био базен 1965. године је направљена фонтана и плитки базен, а постављена је и бронзана фигура девојке са ћупом која је преостала из Дворске баште. На простору Парка постоји и неколико савремених скулптура које допуњују његов данашњи изглед („Прекинута игра“, бронзана фигура дечака, две скулптуре од венчачког камена). Дечије игралиште је изграђено 1957. године, а парковске стазе су асфалтиране 1959. године.

Простор око Скупштине града из прошлих времена

План управљања заштићеним подручјем „Пионирски парк“, 2023-2027

Богатство Парка чини разноврсна аутохтона и алохтона дендрофлора која чини овај простор атрактивним и садржајним и представља нераздвојиву целину са културно-историјским вредностима читавог простора. Од периода израде Елабората - предлога за заштиту природног добра „Пионирски парк“, када је пописана и валоризована целокупна вегетација у парку, прошло је доста времена. и евидентно је дошло до промене стања вегетације у заштићеном подручју. На то су утицали климатски и други неповољни фактори спољашње средине који су изазвали сушење и пропадање једног броја стабала у заштићеном подручју. У складу са тим су у претходном периоду, по одређеној динамици и у складу са годишњим програмима и планираним пројектима, биле посађене саднице исте или сличне врсте дрвећа.

Горњи и доњи партер код Скупштине града у садашњем периоду

1.2. Полазне основе за планирање заштите и развоја природног добра „ПИОНИРСКИ ПАРК“

У складу са чланом 52. Закона о заштити природе („Сл. Гласник РС“ број 36/2009, 88/2010, 91/2010, 14/2016, 95/2018, 71/2021) управљач има обавезу доношења Плана управљања заштићеним подручјем за период од десет година, а чланом 53. истог закона дефинисан је садржај Плана управљања. За одређена заштићена подручја, актом о проглашењу може бити предвиђено да се план управљања доноси за краћи период. Са тим у вези, решењем о заштити за заштићено подручје „Пионирски парк“ планови управљања се доносе на пет година.

Према Закону о заштити природе План управљања заштићеним подручјем је документ којим управљач задужен за управљање заштићеним подручјем планира мере и активности заштите, очувања, унапређења и коришћења заштићеног подручја, смернице и приоритете за заштиту и очување природних вредности заштићеног подручја, као и развојне смернице уз уважавање потреба локалног становништва. Сагласност на План управљања даје Секретаријат за заштиту животне средине града Београда уз претходно прибављено мишљење Завода за заштиту природе.

Као подлога и полазиште за израду ПЛАНА УПРАВЉАЊА ЗАШТИЋЕНИМ ПОДРУЧЈЕМ „ПИОНИРСКИ ПАРК“ за период 2023 – 2027. године користе се:

1. Закон о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010, 14/2016, 95/2018, 71/2021).
2. Закон о културним добрима („Службени гласник РС“, бр. 71/94, 52/2011 99/2011, 6/2020, 35/2021, 129/2021).
3. Предлог за заштиту природног добра „Пионирски парк“ као споменика природе, Завод за заштиту природе Србије, Београд, 2005.
4. Решење о стављању под заштиту природног добра „Пионирски парк“, број 501-679/07-С.
5. Предмер и предрачун радова одржавања јавне зелене површине „Пионирски парк“.

У циљу унапређења комплетног стања заштићеног подручја „Пионирски парк“, реализовани су радови на пројекту Предмер и предрачун радова одржавања јавне зелене површине „Пионирски парк“, уз претходно добијене услове Завода за заштиту природе Србије и Завода за заштиту споменика културе града Београда. Радови су завршени до краја децембра 2017. годину. Радовима је била обухваћена обнова стаза, паковског зеленила као и свих других садржаја у заштићеном подручју. Инвеститор радова је био Секретаријат за комуналне и стамбене послове.

2. ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ СПОМЕНИКА ПРИРОДЕ „ПИОНИРСКИ ПАРК“

Споменик природе „Пионирски парк“ је простор некадашње Дворске баште настале у време градње Старог и Новог двора, настала по узору на тадашње паркове Европе. Парк по концепцији има одлике енглеског парка слободног стила. Пионирски парк са комплексом дворова и Народном скупштином чини изузетно културно, градитељско и историјско наслеђе. Заштићено подручје је стављено под заштиту ради очувања просторно-амбијенталних, културно-историјских, ботаничких и биоеколошких карактеристика и очувања репрезентативног идентитета градског центра као и одржавања и унапређења стања биолошких, естетских и туристичких вредности Београда. Обзиром да се парк налази у старом језгру Београда, у урбаном делу на подручју општине Стари Град и припада најужој зони репрезентативног дела града, изложен је директном и индиректном антропогеном утицају.

Подручје споменика природе је поред доминантног утицаја човека (загађење ваздуха, велике количине отпада, комунална бука) изложено и опасностима од атмосферских непогода, пожара и друго. Град Београд врши редовне годишње контроле квалитета животне средине. На тај начин појединачним годишњим програмима контроле квалитета чинилаца животне средине утврђује се обим и врсте испитивања и оцењивање индикатора стања животне средине. Редовну контролу квалитета животне средине обављају овлашћене и акредитоване стручне организације. Сви резултати испитивања објављују се сваког месеца у Еколошком билтену, а једном годишње се издаје публикација о квалитету животне средине у Београду.

Циљеви заштите животне средине на простору заштићеног подручја „Пионирски парк“, споменик природе су:

- Заштита вегетације
- Заштита биодиверзитета
- Очување културно-историјских вредности и осталих парковских садржаја.

3. ИДЕНТИФИКАЦИЈА РИЗИКА И ФАКТОРА УГРОЖАВАЊА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

На основу анализе стања на терену и снимка постојеће вегетације, установљено је да је неопходно спроводити мере очувања постојећих вредности и спроводити потребне мере отклањања недостатака на простору заштићеног природног добра. Зато је неопходно вршити мониторинг у смислу континуалне контроле и праћења стања животне средине и споменика природе. Овај процес подразумева праћење утврђених параметара под истим условима и истим методама, на утврђеним тачкама или локацијама. Мониторинг обухвата следеће, основне правце активности: праћење фактора који делују на животну средину и стања животне средине; процену стварног стања и прогнозу стања животне средине. Информације и подаци које се прикупе кроз мониторинг утичу на све активности и поступке које су у склопу управљања заштићеним природним добром. Мониторинг је инструмент за прикупљање података о функционисању система или догађаја. Системи мониторинга за праћење стања животне средине подељени су у две групе: према компоненти животне средине на коју се мониторинг односи или према активностима које утичу на животну средину.

Основни циљеви успостављања мониторинга су:

- процена општих карактеристика и стања природног добра,
- успостављање основних еколошких вредности и трендова,
- тестирање еколошких модела и верификовање истраживања,
- препознавање промена и рано упозоравање,
- објашњење узрочно-последичних односа у заштићеном природном добру,
- информисање јавности и надлежних служби,
- омогућавање размене искустава и сарадњу на различитим нивоима,
- подршка спровођењу закона и
- прикупљање података за процесе одлучивања и управљања.

На заштићеним природним добрима је неопходно успостављање трајног система мониторинга и то стања и промена у одговарајућим популацијама, антропогених утицаја на све биолошке системе ради утврђивања могућности и степена одрживог коришћења ових ресурса. Подаци добијени мониторингом артикулишу прописивање мера за отклањање негативних утицаја, уз перманентну делатност заштите природног добра.

Као врста мониторинга може се применити и екосистемски мониторинг који стално мери промене у екосистему. Управљањем екосистемима се чува и обнавља еколошка целовитост (*ecological integrity – EI*). Програм мониторинга мери промене еколошке целовитости екосистема паркова. Добро осмишљен ЕИ мониторинг може да обезбеди веома корисне информације:

- да процени ефикасност управљачких активности,
- да повећа разумевање промена у екосистему,
- да детектује области где су неопходна даља истраживања и

- да послужи као „еколошка основица“ којом се врши поређење са незаштићеним парковима.

Оцена стања и угрожености Споменика природе

Основни фактори угрожавања заштићеног подручја „Пионирски парк“ су:

- *Антропогени* - природно добро „Пионирски парк“ је на веома фреквентном месту. Обзиром на велики број посетилаца парк је изложен негативном деловању несавесних појединаца који ломе гране, оштећују стабла, остављају отпатке, шетају кућне љубимце који изузетно прљају Парк и поред присутних хигијенских кеса за псе. Зато је изузетно тешко те површине одржавати чистим, уређеним и атрактивним за посетиоце чиме се деградира основна функција и вредност споменика природе. Загађеност земљишта и његов лош физичко-хемијски састав и загађени ваздух који садржи повећану концентрацију тешких метала због близине саобраћајница такође неповољно утичу на стање вегетације.
- *Фитопатолошки* (болести најчешће изазване различитим фитопатогеним гљивама) и *ентомолошки* (оштећења изазвана штетним врстама исеката и гриња).
- *Елементарне непогоде* (ветроломи, снеголоми), све чешћа појава великих температурних екстрема у току године на прелазу између годишњих доба, са дугим периодима суше и периодима дугих и оштрих зима, остављају велике последице на постојећу вегетацију.

На простору Пионирског парка се налази вредан и разноврстан дендрофонд, како због очуваности аутохтоних и алохтоних врста, своје дуговечности и импресивних димензија тако и због присуства једног броја егзота чије је порекло у Пионирском парку уједно и појава првих примерака егзота у београдским парковима.

Тренутно се у заштићеном подручју „Пионирски парк“ налази око 260 појединачних примерака дрвећа. Од тог броја, четинарских врста дрвећа има 7, а лишћарских 45. Жбуње је заступљено са укупно 12 врста.

Међу најрепрезентативнијим примерцима лишћара у Парку се налази импозантно стабло храста лужњака (*Quercus robur* L.) који је остатак некадашњих шумадијских шума, више примерака стабала копривића (*Celtis australis* L.) од којих је четири изузетно вредна примерка било заштићено у претходном периоду општинским решењем. Њихови прсни пречници су импресивних димензија, од 105 до 130 cm, а ту је још неколико стабала копривића која се истичу својим димензијама и кондицијом. У Парку се налази више врста липе, посебно дрворед кримских липа (*Tilia euchlora* K.) на улазу у зграду Председништва које су у веома добром стању, примерак сребрнолисне липе са двоструким деблом (*Tilia argentea* Desf.), неколико примерака клена (*Acer campestre* L.), млеча (*Acer platanoides* L.) и јасеноликог јавора (*Acer negundo* L.). У Парку се налази неколико стабала дивљег кестена раскошних крошњи (*Aesculus hippocastanum* L.) који су изузетни примерци своје врсте. Треба истаћи и стабло платана (*Platanus acerifolia* L.) и софоре (*Sophora japonica* L.).

План управљања заштићеним подручјем „Пионирски парк“, 2023-2027

На заштићеном подручју Парка налазе се и стабла терцијерног реликта гинка (*Ginkgo biloba* L.) као и егзота – пауловније (*Paulownia tomentosa* S. et Z.) и каталпе (*Catalpa bignonioides* Walt.). Од стабала четинара, у Парку су највише заступљена стабла кедрa (*Cedrus atlantica* Man.), као и групација стабала тисе (*Taxus baccata* L.) које су у веома добром стању.

Већина набројаних примерака лишћарског дрвећа је високо вредновано јер је процењено да њихова старост и аутентичност из времена формирања Парка обавезује на један виши степен заштите. Зато би их требало кроз примену одређених мера неге одржавати у што бољем стању.

Пионирски парк у пролећном периоду

У Парку се налазе поједине врсте стабала које угрожавају фитопатолошки и ентомолошки агенси и тако утичу на њихову кондицију и декоративну вредност. Стабла дивљег кестена напада фитопатогена гљива *Guignardia aesculi* и кестенов минер *Cameraria ochradela*, јаворолисни платан угрожава платанова мрежаста стеница (*Corythucha ciliata*) и болест антракноза платана (*Gnomonia veneta*), на храсту лужњаку се јављају штетни инсекти, лисна ваш (*Phylloxera glabra*) и храстова мрежаста стеница (*Corythucha arcuata*). Ова штеточина у последњих неколико година постаје све већи проблем јер изазива убрзано пропадање старијих примерака храста лужњака Све врсте липе и јавора нападају лисне ваши које луче медну росу и изазивају појаву гљива чађавица, као и фитофагне гриње посебно уочљиве на стаблима липе, а све то утиче на смањење асимилационе површине листа и њихову декоративност. Физиолошки ослабљена стабла јавора нападају разне трахеомикозе које изазивају њихово брзо сушење и пропадање.

Више примерака импозантних стабала копривића (*Celtis australis* L.) који дају посебан печат Пионирском парку, у претходном периоду угрожавају гљиве трулежнице, што је праћено перманентном појавом плодноносних тела гљива – карпофора. Њихово стање се прати кроз интензиван мониторинг управљача као и анализе здравственог стања од стране стручњака из области арборикултуре. Нека од тих стабала ће бити уклоњена јер показују знаке сушења и представљају опасност за кориснике парка. У последњих неколико година су посађене нове саднице копривића као замена за она која пропадају, тако да ће ова врста и даље бити најзаступљенија у заштићеном подручју.

Тиса је значајна група четинара у парку којој се такође посвећује посебна пажња у смислу неге и одржавања виталности. На њој се перманентно уочава гриња *Pentamerismus taxi* која може да изазове сушење избојака из претходне вегетације, тујин лажни штиташ *Parthenolecanium fletcheri* и у мањој мери симптоми фитопатогене гљиве *Cryptocline taxicola*. Све може утицати на декоративност и виталност ових стабала.

Неповољне временске прилике, температурни екстреми и нагли прелаз између годишњих доба, ветроломи и снеголоми, остављају велике последице на стање целокупне вегетације на заштићеном подручју. Некада веома квалитетне примерке горског јавора, клена и млеча је захватио процес сушења и они нагло пропадају. Нека стабла четинара се преламају и изваљују под тежином влажног снега који је последњих година у више махова падао и нанео значајне штете на високој вегетацији у парку.

Стабла четинара су увек била у лошијем стању од стабала лишћара на заштићеном подручју „Пионирски парк“. У претходном периоду многа од њих су изгубила своја декоративна својства јер су неповољни временски услови изазвали сушење једног броја стабала смрче, атласког кедрa и ариша. Зато се последњих година сади све више врста различитих четинара у парку, како би се поједине врсте вратиле и поново биле присутне у заштићеном подручју.

Нова млада стабла четинара у парку

Импозантно стабло дивљег кестена чија декоративност може бити угрожена

4. ДУГОРОЧНИ ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА, УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА СПОМЕНИКА ПРИРОДЕ „ПИОНИРСКИ ПАРК“

Решењем о стављању под заштиту природног добра „Пионирски парк“ као споменик природе, број 501-679/07-С, утврђене су смернице за одређивање циљева заштите, очувања, унапређења и одрживог развоја овог заштићеног природног добра. Дефинисаним режимом III степена заштите се утврђује „селективно и ограничено коришћење природних богатстава и контролисане интервенције и активности у простору, уколико су усклађене са функцијама заштићеног природног добра, или су везане за наслеђене традиционалне облике обављања привредних делатности и становања укључујући и туристичку изградњу“.

На овим основама Планом управљања дефинишу се циљеви и принципи заштите, коришћења и развоја како појединачних вредности тако и интегралне биолошке и културно-историјске целине природног добра. План управљања карактерише принцип активне заштите са свим ограничавајућим елементима и обимом коришћења који треба да обезбеди очување и унапређење овог природног добра. Планом се одређују приоритетни циљеви и програмски задаци који имају континуирани карактер, као и мере и активности које треба да допринесу њиховом остваривању.

Сходно Решењу о стављању под заштиту природног добра „Пионирски парк“, циљеви заштите су „очување просторно-амбијенталних, културно-историјских, ботаничких и биоэколошких карактеристика и очување репрезентативног идентитета градског центра као и одржавање и унапређење стања биолошких, естетских и туристичких вредности Београда“.

Планом управљања се утврђују следећи приоритетни циљеви који по свом карактеру нису временски ограничени, већ имају дугорочан карактер:

1. Очување заштићеног природног добра кроз интегративни приступ заштити природног и културно-историјског наслеђа;
2. Спровођење прописаног режима заштите;
3. Очување постојећих станишних, биолошких и ликовних вредности природних парковских елемената;
4. Очување свих еколошких процеса који условљавају опстанак елемената природе Пионирског парка;
5. Обезбеђење спровођења мера одржавања и услова за унапређење постојећег фонда зеленила;
6. Успостављање континуираног мониторинга стања Парка, здравственог стања, угрожавајућих фактора, ефеката мера активне заштите и утицаја дозвољених активности;
7. Успостављање едукативних активности и презентације споменика природе.

Концепт заштите споменика природе „Пионирски парк“ заснива се на очувању и унапређењу укупних природних вредности и очувању културно-

План управљања заштићеним подручјем „Пионирски парк“, 2023-2027

историјског наслеђа. Дугорочни циљеви заштите, очувања, унапређења и одрживог развоја заштићеног подручја „Пионирски парк“, споменик природе могу се груписати у три целине:

1. Заштита природе, природних вредности и очување биодиверзитета

Постављени циљ ће бити реализован кроз: очување парковског зеленила, његове аутентичности и разноврсности; очување и унапређење свих парковских садржаја и функција и очување концепције парка.

2. Очување, унапређење и заштита квалитета животне средине

Управљач ће у оквиру остварења овог циља имати изузетно одговоран посао да обезбеди доследно поштовање свих законских прописа из области заштите животне средине. Градска управа за заштиту животне средине града Београда врши континуално праћење параметара квалитета животне средине на територији Града током целе године.

3. Учествовање у туристичкој понуди града, одрживи туризам и едукативне активности

Развој туризма и едукативних активности реализоваће се кроз:

- Васпитно образовне и културне активности које се реализују у сарадњи са заинтересованим субјектима кроз програме едукације;
- Пружањем логистичке подршке заинтересованим институцијама и појединцима у васпитно-образовним активностима предшколске и школске деце, туриста и грађана;
- Информативно-пропагандни рад, презентација и популаризација која се остварује путем издавања пропагандног материјала, информисања, чак и посебних тематских публикација;
- Развој туризма у функцији заштите и презентације заштићеног подручја.

Управљање спомеником природе „Пионирски парк“ заснива се на принципима одрживог развоја и уважавања „добре праксе“ у управљању. Управљање мора бити у сагласности са важећом домаћом и међународном легислативом у свим сегментима заштите, а и еластично у смислу прилагођавања новим достигнућима, препорукама, директивама, законима, као и националним стратегијама и акционим плановима. Управљач мора бити и иницијатор израде и реализације разних пројеката у функцији одрживог развоја заштићеног подручја.

5. ПРИОРИТЕТНЕ АКТИВНОСТИ И МЕРЕ НА ЗАШТИТИ, ОДРЖАВАЊУ, ПРАЋЕЊУ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊУ „ПИОНИРСКОГ ПАРКА“

На основу дугорочно опредељених циљева у заштити, унапређењу и развоју заштићеног подручја „Пионирски парк“, Планом се опредељују следећи задаци, мере и активности приоритетног карактера:

1. Организовање управљања;
2. Доношење прописане планске и програмске документације;
3. Спровођење прописаног режима заштите (представља приоритетни задатак али континуираног карактера);
4. Назначавање изузетних примерака и обележавање као посебних реткости и вредности;
5. Евидентирање угрожавајућих фактора, дефинисање мера за њихово ублажавање и отклањање;
6. Формирање базе података о постојећем стању Парка.

Заштита, одржавање, праћење стања и унапређење заштићених подручја спроводи се на основу акта о заштити и плана управљања који морају бити усклађени са прописаним режимима заштите. У управљању заштићеним добром, а у складу са Решењем о заштити заштићеног природног добра „Пионирски парк“, управљач је у обавези да: чува, унапређује и промовише заштићено добро; спроводи прописане режиме заштите; доноси план управљања и акт о унутрашњем реду и чуварској служби утврђен актом о заштити; обележи заштићено добро; осигура неометано одвијање природних процеса и одрживог коришћења заштићеног добра; обезбеди надзор над спровођењем услова и мера заштите природе; води евиденције о природним вредностима; врши и друге послове утврђене законом и актом о заштити. У погледу спровођења акта о заштити управљач има право активне и пасивне легитимације.

За спровођење свих ових активности предвиђених актом о заштити, управљач користи различите инструменте. Наравно, све активности се обављају у складу са важећом законском регулативом Републике, а управљање се спроводи на основу плана управљања (управљачки плански инструменти). Било која активност или поступак у управљању заштитом природних добара зависе од података и информација који се прикупе кроз мониторинг који обезбеђује основе за анализу система или догађаја као и усвајање различитих мера у поступку заштите и унапређења природних добара. Квалитетно управљање заштитом природних добара се данас не може замислити без информационих система, формираних база података, WEB презентације и географског информационог система. Управљач мора бити организационо, кадровски и стручно оспособљен за послове заштите и развоја природног добра. Такође, неопходно је спроводити читав низ васпитно образовних и културних активности у сарадњи са заинтересованим субјектима кроз програме едукације, као и пружити логистичку подршку програмима заинтересованих институција и појединаца. Управљач је у обавези да популарише природне и културне вредности заштићеног природног добра, да успоставља пословно техничку сарадњу са управљачима других

заштићених природних добара и да се стално едукује и усавршава у пословима заштите. Чланом 69. Закона о заштити природе утврђен је начин обезбеђивања средстава за финансирање заштићеног подручја.

Основне димензије капацитета успешног менаџмента природног добра су: систем управљања који се састоји од политичке подршке (интересовања локалне заједнице и државе за ову област), законодавстава и планова управљања; расположивих ресурса (средстава) које обухвата особље (људске ресурсе), обезбеђене изворе средстава, инфраструктуру и информације прикупљене кроз мониторинг; јавност која подразумева обавештеност и подршку пројектима као и еколошку свест о значају заштите природних објеката. Управљање се састоји од фаза које се настављају једна на другу и чине затворени круг, а то су: планирање; расподела ресурса; имплементација; мониторинг и евалуација и на крају *feedback* или повратна спрега. У пракси мониторинг и евалуација заштићених природних добара захтева читав низ питања која се односе на циљеве планирања, целисходност система управљања и процеса, као и постигнути учинак и последице.

Управљање подручјем заштићеног природног добра „Пионирски парк“ сходно овом Плану управљања подразумева организовање и спровођење низа мера и активности које произилазе из Решења о стављању под заштиту природног добра, Закона о заштити природе, Закона о културним добрима и других прописа, а имају за циљ његову заштиту и развој. Природно добро је поверено на управљање ЈКП „Зеленило Београд“ (члан 6. Решења о заштити). Приоритетни задатак управљача јесте успостављање одговарајуће организованости на бази поверених послова, а у складу са решењем. У оквиру наведеног, управљач је дужан да обезбеди спровођење прописаног режима заштите (III степен заштите) и очување природног добра, да своје развојне активности усклади са циљевима очувања и унапређења природног добра као и да води рачуна о спровођењу научно-истраживачких, информативно-пропагандних и других активности.

Управљање овим природним добром претпоставља добру организованост, опремљеност за извршавање поверених послова, успостављање материјалних претпоставки за извршавање програмираних послова заштите. Решењем о заштити и законском регулативом управљач је у спровођењу прописане заштите у обавези да:

- Обележи природно добро;
- Донесе акте предузећа;
- Обезбеди чуварску службу;
- Донесе План управљања.

5.1. Обележавање природног добра

Обележавање заштићеног природног добра спроводи се постављањем табле одређеног дизајна, у складу са Правилником о обележавању заштићених природних добара („Службени гласник РС“, бр. 30/92) и управљач се стара да Парк буде непрекидно обележен.

План управљања заштићеним подручјем „Пионирски парк“, 2023-2027

Управљач је поставио двојезичне информативне табле на српском и енглеском језику код стабала која представљају репрезентативне примерке своје врсте. На таблама су наведене битне карактеристике тих стабала као и занимљивости везане за ту врсту, а све у циљу презентације садржаја заштићеног подручја и едукације посетилаца. Такође, управљач је поставио информативне табле забране слободног кретања паса како би се очувало постојеће парковско зеленило.

5.2. Израда аката предузећа

У циљу јасног дефинисања правила понашања посетилаца, обавезама и ограничењима у погледу коришћења заштићеног подручја потребна су следећа акта Предузећа:

- Правилник о визуелном идентитету заштићеног природног добра, којим се утврђује знак, логотип и боја чија примена ће бити обавезна у ликовном и графичком представљању природног добра.
- Правилник о накнадама за коришћење заштићеног природног добра, за све намене предвиђене законом, осим за појединачне посете (Парк је изузетно фреквентан и представља јавну површину).
- Израда планских аката (План управљања и годишњи програми управљања).

5.3. Организовање чуварске службе

На основу члана 7. Решења о заштити, управљач има право активне легитимације у погледу остваривања установљеног режима заштите, као што је право подношења кривичних, прекршајних и управних поступака пред судским и државним органима. Ове, решењем приписане послове, обавља претходно обучена чуварска служба, као део система управљања над спомеником природе који се реализују у смислу превентивне заштите, односно спречавања активности које могу нарушити вредности заштићеног простора.

5.4. Израда Плана управљања

На основу члана 52. став 1. Закона о заштити природе „Управљач доноси план управљања за период од десет година“, а ставом 2. истог члана регулисано је да „за одређена заштићена подручја, актом о проглашењу може бити предвиђено да се план управљања доноси за краћи период“, што је овде и случај. Чланом 9. Решења о заштити, средњорочни план управљања заштићеним природним добром се доноси за период од 5 година. У складу са Законом о заштити природе, на план управљања заштићеним подручјем сагласност даје јединица локалне самоуправе односно град Београд, уз претходно прибављено позитивно мишљење организације за заштиту природе. План управљања се реализује годишњим програмима управљања које управљач доноси до 15. новембра за наредну годину, а који садржи мере и активности планиране по приоритетима, динамику њиховог извршавања и висину потребних средстава. Годишњи програм управљања

План управљања заштићеним подручјем „Пионирски парк“, 2023-2027

заштићеног подручја „Пионирски парк“ је део Плана за ту годину Јавног комуналног предузећа „Зеленило Београд“.

Према дефиницији Светске Уније за заштиту природе (*IUCN*), план управљања је „инструмент којим се указује на то како подручје треба да се штити, користи, развија и њиме управља. Пре свега, план управљања се заснива на постојећем стању одређеног подручја, њиме се описује заштићено подручје и његове специфичне одлике (као што су предеоне карактеристике, екосистеми, природне вредности и сл.), полазећи од резултата процена и истраживања обављених на терену. Поред тога у плану се описују и вреднују потребе и угрожавајући фактори који се могу појавити у заштићеном подручју у будућности. **Према томе функција плана управљања није само у томе да упути на најефикаснији и најразумнији пут ка будућности већ и да развије стратегије и специфичне активности осмишљене у складу са угрожавајућим факторима.** Такође, план управљања би требало да буде састављен тако да омогући флексибилну примену, мора да буде динамичан.

Концепција заштите и развоја природног добра „Пионирски парк“ дефинише се на основу извршене валоризације стања заштићеног природног добра, система праксе заштите, коришћења и развоја, а посебно на основу дефинисаних циљева и принципа заштите и могућности за њихово извршавање, поштујући и нека од основних начела заштите животне средине (начело интегралности, начело очувања природних вредности, начело одрживог развоја итд.). Ова концепција дефинише основне правце и елементе Плана тако да се остварују следећи принципи:

- *принцип очувања, заштите и унапређења заштићеног природног добра*, који се остварује спровођењем одговарајућег режима заштите;
- *принцип дугорочног планирања заштите и развоја*, уз одређивање времена реализације за сваку предложену меру;
- *принцип интегралне развојне заштите* (природно и културно наслеђе), развој усклађен са стањем и потребама заштићеног природног добра;
- *принцип активне заштите* уз успостављање одрживих развојних програма који су у складу са прописаним режимом заштите;
- *принцип селективног финансирања*, динамика и потребна средства за реализацију исказују се сваке године у зависности од услова и стања реализације Плана;
- *принцип природног следа програмских мера и активности* и њихов редослед реализације.

5.5. Заштита и одржавање споменика природе „Пионирски парк“

Заштита и коришћење заштићеног природног добра „Пионирски Парк“ спроводиће се у складу са режимом трећег степена заштите Споменика природе кроз опште и посебне мере заштите и коришћења којима се забрањује:

- промена намене површине;
- извођење активности које угрожавају вегетацију, а посебно:

План управљања заштићеним подручјем „Пионирски парк“, 2023-2027

- сеча дрвећа и шибља, изузев сувог и болесног;
- ломљење грана, оштећивање коре, кидање лишћа или предузимање било које друге радње које би нарушиле постојеће стање дрвећа или довеле у питање биолошки опстанак;
- уништавање кореновог система приликом дозвољених радова на уређењу парковске површине;
- изградња нових објеката у оквиру граница Парка;
- изградња нових подземних и надземних инсталација или било које врсте објеката инфраструктуре које могу биолошки и пејзажно угрозити природно добро:
- одлагање отпада, односно отпадних материја, материјала и земљишта, остављање животињског измета на парковској површини и било чега што може да умањи естетска својства Споменика природе;
- раскопавање, нарушавање или извођење било којих радова који могу угрозити основну концепцију Парка; за све радове неопходно је имати одговарајућу документацију и претходно прибављене одговарајуће сагласности;
- постављање објеката или предмета који могу угрозити или умањити естетска својства природног добра;
- ложење ватре или организовање и предузимање активности које би непосредно оштетиле постојеће стање заштићеног природног добра, као и спровођење активности које нису усклађене са наменом простора (манifestације и масовна окупљања која нису у функцији едукације или туристичке презентације);
- уништавање травњака и садња било каквог растиња без претходно прибављених услова организације за заштиту природе;
- употреба хемијских средстава, осим оних које се користе за заштиту биљака.

У оквиру успостављеног режима заштите у заштићеном природном добру, Решењем о заштити (члан 5) дозвољава се:

- извођење радова на реконструкцији и ревитализацији ради обнове Парка као културно-парковског наслеђа на основу пројекта и одговарајуће техничке документације израђене у складу са условима заштите природе и условима заштите споменика културе;
- садња биљака на основу пројекта;
- извођење свих биолошко-техничких мера заштите и неге (прихрањивање, заливање, третман против фитопатолошких и ентомолошких обољења и сл.), које су неопходне за одржавање виталности дрвећа, жбуња и одржавање партерних аранжмана;
- уношење нових врста дрвећа и шибља одговарајућих за ову врсту станишта чије естетске карактеристике доприносе вредности културно-парковског наслеђа;
- подизање, обнављање и одржавање (кошење, уклањање корова, прихрањивање, аерација и др.) травњака;

- уклањање примерака који не задовољавају естетске и функционалне критеријуме (болесне и суве, са неправилно развијеним хабитусом услед густог склопа, са нижим оценама основних елемената валоризације који угрожавају опстанак и развој друге или других примерака и сл.), као и оправдана замена једне врсте другом врстом одговарајућих естетских и старосних вредности;
- обнављање застора на постојећим пешачким комуникацијама употребом истих или сличних грађевинских материјала;
- постављање нових елемената парковског мобилијара (клубе, корпе за отпатке, канделабри) и поправка постојећих;
- реализација утврђеног програма управљања, укључујући презентацију заштићеног природног добра.

5.6. Праћење стања и унапређење споменика природе „Пионирски парк“

Градско зеленило има посебну еколошку функцију у граду јер ублажава климатске екстреме, поспешује проветравање насеља, штити од буке, претеране инсолације и ветрова, пречишћава ваздух и апсорбује прашину и штетне гасове, регулише влажност ваздуха и температурни режим насеља. Због изузетне еколошко-заштитне улоге зеленила у градовима, неопходно је предузети и све активне методе заштите и снизити факторе угрожавања заштићених природних добара.

На основу извршене валоризације заштићеног природног добра „Пионирски парк“, установљено је да је не само неопходно спроводити мере очувања постојећих вредности Парка, већ и извршити реконструктивне мере отклањања недостатака на простору природног добра.

На основу Решења о заштити природног добра (члан 5), а у оквиру успостављеног режима заштите, дозвољене су мере реконструкције и ревитализације Пионирског парка као културно-парковског наслеђа. Све то је дозвољено са циљем да се парк учини атрактивнијим и стилски усклађенијим уз поштовање историјског наслеђа и заштите биолошких елемената Парка. За све планиране радове реконструкције и ревитализације потребна је одговарајућа техничка документација у складу са условима заштите природе које издаје Завод за заштиту природе Србије и условима других надлежних институција, првенствено Завода за заштиту споменика града Београда који је надлежан за сва културна добра која се налазе на заштићеној површини Парка.

У складу са наведеним, у претходном периоду је урађен пројекат Предмер и предрачун радова одржавања јавне зелене површине „Пионирски парк“. Радови су започети у септембру 2017. године а завршени су до краја децембра 2017. године.

Радовима су обухваћени сви садржаји парка, обнова свих архитектонско грађевинских елемената и комплетна реконструкција зеленила, што је подразумевало допуну високог зеленила, шибља као и травњака постављањем травног бусена на комплетној парковској површини.

Обнова постојећег зеленила у заштићеном подручју је започета уклањањем једног броја стабала која су била у веома лошем стању, ризична за околину и нису доприносила естетским и функционалним вредностима заштићеног подручја.

Реализацијом радова повећала се заступљеност дендроврста које поседују декоративна и функционална својства, успешно су прилагођена еколошким условима градске средине а својим хабитусом доприносе естетској вредности заштићеног природног добра. Такође, да би се парковско зеленило одржало у што бољем стању, уграђен је и аутоматски заливни систем.

Обновљени су и остали садржаји у Парку. Међу њима је децје игралиште које је остало на позицији постојећег, али на нешто већој површини због повећаног броја реквизита за игру деце. Адаптирана је постојећа фонтана, чесма, као и жардињера уз улицу Андрићев венац, постављено је ново декоративно осветљење и замењен је комплетан мобилијар, а све у складу са новопроектованим концептом Парка.

Да би се одржала виталност дрвећа и шибља, а у циљу не само заштите већ и унапређења природног добра, неопходно је примењивати све биолошко-техничке мере заштите и неге. На основу информација прикупљених континуираним мониторингом, а у складу са годишњим програмима примењиваће се следеће биолошке мере заштите, неге и развоја:

- Контрола стања свих стабала у Парку, што укључује израду фотодокументације. Тако ће се имати перманентан увид у стање дендрофлоре у Парку и на време реаговати на сваку уочену промену на стаблима.
- Готово сва стабла имају мањи или већи број сувих грана у крошњи које би требало уклонити. Перманентно ће се уклоњати све доступне суве и ризичне гране, а пресеци ће се премазивати премазом који штити од труљења и поспешује калусирање ткива. Такође, стабла која су достигла своју физиолошку зрелост а на којима се уочавају промене у виду знакова трулежи, биће у већој мери орезивана како би се смањио потенцијални ризик од прелома већих примарних и носећих грана. На тај начин ће се продужити њихово егзистирање на зеленој површини и евентуална обнова, до коначне замене адекватним садницама исте или сличне врсте.
- У току вегетације ће се у одређеним временским интервалима вршити хемијска третирања против болести и штеточина, како би постојећа дендрофлора и новопосађене саднице биле у што бољем здравственом стању, имајући у виду специфичне градске услове. Сва хемијска третирања биће праћена и фолијарном прихраном стабала. Посебно ће се обратити пажња на врсте осетљиве на болести и штеточине - дивљи кестен, липу, јавор, тису као и на здравствено стање жбунастих врста које ће се такође превентивно и корективно хемијски третирати против болести и штеточина.
- У Парку постоје стабла која су веома вредна због своје дуговечности и успешно одолевају зубу времена али се на њиховим деблима и дебљим примарним гранама уочавају промене изазване процесима трулежи које је потребно санирати. То ће се изводити механичким уклањањем болесног биљног ткива – карпофора методом дендросанације, а обрађене површине ће се премазивати заштитним премазом који поспешује калусирање.
- Вреднија стабла у Парку као и перспективна млада стабла биће према потреби радикално (преко корена) прихрањивана основним и допунским

минералним ђубривом. То ће омогућити да већа количина хранива доспе у коренов систем што ће свакако допринети бољим условима развића ових стабала. Ако се на неким примерцима дендрофлоре уоче знаци губитка виталности, у зону кореновог система ће се уносити специјални супстрати богати органоминералним садржајем, што би свакако требало да допринесе побољшању стања третираних стабала у Парку.

- У заштићеном подручју постоји један број стабала у веома лошем стању и која су, према актуелним радовима на обнови Пионирског парка, предвиђена за период другу фазу уклањања. Нека стабла су се после завршених радова, уз услове Завода за заштиту природе Србије већ уклонила, а нека ће се и даље пратити и у наредном периоду sukcesивно уклањати. На месту уклоњених стабала ће се, уз одговарајући пратећи пројекат, садити саднице већих димензија како би се одмах постигао жељени ефекат на зеленој површини. Такође, у наредном средњорочном периоду ће се перманентно пратити сва друга стабла која су већих димензија, физиолошки презрела и у лошијем здравственом стању, како би се благовремено планирала њихова замена.

Уређење заштићеног природног добра „Пионирски парк“ подразумева и радове који су континуални: одржавање (кошење са грабуљањем, заливање, грабуљање лишћа) и санација травњака, садња и одржавање сезонског цвећа и перена на доњем и горњем партеру, одржавање и нега ружа и живице, одржавање и нега шибља, одржавање комуналне хигијене на целом подручју природног добра.

У Парку ће се после реализованих радова на његовој обнови у наредном периоду изводити радови на одржавању и унапређењу стања постојећих садржаја, како би заштићено подручје задржало своју основну функционалну и естетску намену. Сви потребни радови ће се планирати и спроводити на основу Годишњих програма управљања за средњорочни период од пет година.

6. ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА

У циљу успостављања интегралног управљања спомеником природе, у претходном периоду је формирана база података која садржи планиране и извршене активности реализоване од периода заштите споменика природе „Пионирски парк“ до данас. Постоји формирана научно-стручна основа о стању и вредностима заштићеног подручја, са сврхом заштите и развоја, као и неутралисања негативних последица појединих појава и процеса који се могу јавити у заштићеном природном добру. На пример, у случају појаве неких фитопатогених гљива или штетних инсеката који утичу на здравствено стање и кондицију дендрофлоре, потребно је детектовати штетне агенасе који угрожавају присутну вегетацију у Парку. У складу са новонасталом ситуацијом, приоритетни задатак управљача је да предузме неопходне мере које ће допринети да се штетни утицаји сведу на најмању могућу меру. Уколико је то потребно, управљач може ангажовати научно - стручне институције које ће помоћи да се актуелан проблем реши. Ова сарадња се може реализовати кроз разне пројекте чији резултати могу имати и ширу примену.

Овакав вид сарадње је у претходном периоду остварен са стручњацима Шумарског факултета који контролишу стање три импозантна стабла копривића велике старости и изузетне ботаничке вредности. На овим примерцима су уочене промене изазване гљивама трулежницама, њихово стање се прати на одређени период времена који је препоручен од стране стручњака, као и константним мониторингом од стране управљача и у складу са тим се планирају даље мере.

Неопходно је константно унапређивање мера које доприносе очувању постојећих вредности заштићеног подручја. Посебно су угрожене младе саднице које се уносе у већ постојећу парковску целину. За њихов успешан опстанак потребно је применити мере неге и заштите које су у складу са најновијим научним сазнањима и без додатног нарушавања квалитета ваздуха и земљишта. У складу са решењем о заштити, у заштићеном природном добру се спроводе адекватни третмани против фитопатогених и ентомолошких узрочника различитих оштећења на стаблима. Такође, примењује се и адекватна прихрана различитим хранљивим супстратима што у значајној мери доприноси одржавању виталности парковског зеленила.

У циљу едукације посетилаца и презентације заштићеног подручја „Пионирски парк“, постављене су одговарајуће двојезичне информативне табле на српском и енглеском језику, којима су обележени репрезентативни аутохтони и алохтони примерци дрвећа. На таблама се налази кратки опис са занимљивостима везаним за врсту. У претходном периоду је такав вид презентације заштићеног подручја наишао на веома позитивну реакцију посетилаца, поготову деце школског узраста и њихових наставника, јер омогућава едукацију деце на један веома једноставан и популаран начин.

Информативне табле ће се у наредном периоду редизајнирати и усклађивати са потребама посетилаца и новопројектованом концепцијом парка.

План управљања заштићеним подручјем „Пионирски парк“, 2023-2027

Старији посетиоци парк користе за рекреацију

Најмлађи посетиоци читају информативне табле

7. АКТИВНОСТИ НА ПРОМОЦИЈИ ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

Полазећи од значаја који има споменик природе „Пионирски парк“ и планираних мера и активности у поступку спровођења заштите, коришћења и одрживог развоја заштићеног подручја управљач овим Планом управљања у средњорочном периоду, планира читав низ активности на промоцији природних и културно-историјских вредности заштићеног подручја. Све програмске активности су конципиране тако да врше позитиван утицај о значају заштићеног подручја, да дају конкретне информације, да се популаришу природне и културне вредности подручја и утиче на интересовање посетилаца.

Промоција вредности заштићеног подручја „Пионирски парк“ ће се остваривати кроз следеће активности:

- WEB презентацију споменика природе „Пионирски парк“ за циљну групу која користи интернет;
- Издавање посебних публикација која ће бити доступна локалној самоуправи, посетиоцима и осталим заинтересованим институцијама и појединцима;
- Израду прикладних тематских флајера, проспеката, разгледница који ће бити доступни великом броју посетилаца заштићеног подручја;
- Обезбеђење учешћа јавности и доступности аката које доноси управљач;
- Информисање путем јавних гласила;
- Промоција вредности заштићеног подручја кроз разне волонтерске акције и др.

Све активности презентације, едукације и коришћења за научна истраживања обављаће се у складу са режимом заштите природног добра. Презентација и популаризација Споменика природе оствариваће се и информисањем преко јавних гласила, давањем информација и актуелних саопштења.

8. ДИНАМИКА И СУБЈЕКТИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПЛАНА УПРАВЉАЊА „ПИОНИРСКИ ПАРК“, СПОМЕНИК ПРИРОДЕ

Спровођењем Програма управљања заштићеног подручја „Пионирски парк“ остварује се основни концепт заштите и очувања просторно-амбијенталних, културно-историјских, ботаничких и биоеколошких карактеристика и очувања репрезентативног идентитета градског центра као и одржавање и унапређење стања биолошких, естетских и туристичких вредности Београда. У циљу што ефикаснијег спровођења Плана управљања ЈКП „Зеленило Београд“ обезбеђиваће следеће:

- План мера и активности за спровођење програма заштите и развоја, које ће бити обрађене тематски због што ефикаснијег обављања законом и решењем дефинисаних послова заштите;
- Непосредно старање о спровођењу Плана управљања заштићеним подручјем „Пионирски парк“, обезбеђује РЈ за заштићена природна добра;
- План управљања заштићеним подручјем „Пионирски парк“ се реализује годишњим оперативним програмима управљања; члан 9. Решења о заштити;
- ЈКП „Зеленило Београд“ ће водити активности за обезбеђивање неопходне финансијске подршке за програмиране мере и активности;
- План управљања се спроводи кроз годишње програме управљања, а у том циљу разматрају се извештаји о реализацији програма који се подnose организационој јединици Градске управе за послове заштите животне средине најкасније до 15. децембра за текућу годину;
- Стручни надзор над спровођењем Решења о заштити и аката донетих на основу решења врши организација за заштиту природе у складу са законом.

ЈКП „Зеленило Београд“, управљач заштићеног подручја „Пионирски парк“, доноси План управљања заштићеним подручјем „Пионирски парк“ за период 2023-2027. године који је конципиран према захтевима које треба остварити сагласно Решењу о стављању под заштиту. План управљања за заштићено подручје „Пионирски парк“ за период 2023-2027. године операционализује се годишњим програмима управљања којима се детаљно дефинишу задаци, радови и активности, материјално-финансијске и организационе претпоставке њиховог извршења.

План управљања заштићеним подручјем „Пионирски парк“, конципиран је тако да садржи све елементе из Решења о заштити, као и обавезу предузимања свих расположивих мера заштите природног добра и очувању основних вредности које се у њему налазе. Концепт заштите се заснива на детаљној анализи и валоризацији природних вредности, установљеном режиму заштите, посебним и општим мерама забране као и постављеним циљевима за његову заштиту, развој и унапређење. Остваривање програмских мера дефинисаних у Плану управљања могуће је уз испуњавање следећих претпоставки:

План управљања заштићеним подручјем „Пионирски парк“, 2023-2027

- Организовање, опремање, кадровско оспособљавање и стручно усавршавање РЈ за заштићена природна добра, ЈКП „Зеленило Београд“;
- Усаглашавање израде планске и пројектне документације за извођење потребних радова за унапређење постојећег стања, а у складу са наменом и просторним обухватом заштићеног природног добра;
- Координисано и континуирано праћење стања (мониторинг) као превентивни управљачки инструмент, али и ангажовање стручних и научних организација због санације негативних последица појединих појава и процеса који се могу десити на заштићеној површини природног добра;
- Обезбеђивање финансијских средстава из законом планираних средстава.

9. ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА И МАТЕРИЈАЛНЕ ПРЕТПОСТАВКЕ ЗА ИЗВРШАВАЊЕ ПОВЕРЕНИХ ПОСЛОВА УПРАВЉАЊА ЗАШТИЋЕНИМ ПОДРУЧЈЕМ

Финансирање заштићеног природног добра „Пионирски парк“ регулисано је чланом 10. Решења о стављању под заштиту природног добра „Пионирски парк“ и чланом 69. Закона о заштити природе. Неопходна средства за извршење послова заштите обезбедиће се из:

- средстава буџета јединице локалне самоуправе,
- накнаде за коришћење заштићеног подручја,
- прихода остварених у обављању делатности и управљања заштићеним подручјем,
- средстава обезбеђених за реализацију програма, планова и пројеката у области заштите природе,
- донација, поклона и помоћи,
- других извора у складу са законом.

Средства обезбеђена у буџету града Београда за текућу годину исплаћују се управљачу у складу са обимом и динамиком мера и задатака дефинисаних годишњим оперативним програмима.

План управљања заштићеним подручјем „Пионирски парк“ се ради за период од пет година и управљач је у обавези да планира трошкове неопходне за извршење поверених послова управљања. Финансијским планом се пројектују радови које треба урадити сходно планираним циљевима уз процену потребних финансијских средстава, а полазећи од садашњих јединичних трошкова.

План управљања заштићеним подручјем „Пионирски парк“ спроводиће се годишњим програмима који ће садржати послове и задатке који се непосредно спроводе у текућој години, динамику извршења програмираних радова, послова и задатака, као и неопходна финансијска средства потребна за реализацију Годишњег програма управљања. На Годишњи програм управљања за заштићено подручје „Пионирски парк“, сагласност даје надлежни орган јединице локалне самоуправе.

Поред обезбеђења финансијских средстава за реализацију Плана управљања заштићеним подручјем „Пионирски парк“ неопходно је да:

- Управљач организује Службу заштите, унапређења, промовисања и одрживог развоја заштићених природних добара сагласно Правилнику о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја („Службени гласник РС“, број 85/2009).
- Управљач организује Чуварску службу сагласно Правилнику о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја („Службени гласник РС“, број 85/2009), Решењу о стављању под заштиту природног добра „Пионирски парк“ (број 501-680/07-С).

План управљања заштићеним подручјем „Пионирски парк“, 2023-2027

- Управљач донесе управљачка документа (План управљања, Програм управљања, Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби и др.) и на исте добије сагласност надлежног органа јединице локалне самоуправе.
- Управљач оствари сарадњу са локалном самоуправом, невладиним организацијама и другим институцијама у области заштите, унапређења, промовисања и одрживог развоја споменика природе „Пионирски парк“.
- Програме и пројекте из области заштите, унапређења, промовисања и одрживог развоја споменика природе „Пионирски парк“ заједнички раде управљач и Завод за заштиту природе Србије, Секретаријат за заштиту животне средине града Београда, стручне институције као и општинске локалне самоуправе и невладине организације.

Јасна Трифуновић, дипл. инг. пољ.

Руководилац
РЈ за заштићена природна добра
Милан Стојановић, дипл. инг. шум.